

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง 3 ประการ คือ ประการแรก เพื่อรักษาสมดุคตามธรรมชาติ ประการที่สอง เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษาวิจัย และประการที่สาม เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและสันทนาการ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีประโยชน์ทางตรงคือ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีพืชพรรณที่หายากหลากหลายพันธุ์ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ทางอ้อม คือ ช่วยป้องกันและรักษาป่าอันเป็นต้นน้ำลำธาร ป้องกันการชะล้างและพังทลายของดิน และเป็นแหล่งการศึกษาวิจัย จากรายงานการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของ มร. โรเบิร์ต เจ. โคเบียส และคณะ ในหัวเรื่อง Beneficial Use Quantification of Khao Yai National Park (ปี 2531) ได้ประเมินมูลค่าของเขาใหญ่ออกเป็นตัวเงินจากประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ การป้องกันดินพังทลาย การผลิตน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค และการใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ประโยชน์ดังกล่าวเมื่อคิดเป็นตัวเงิน ณ ราคาปี 2530 จะมีมูลค่าถึงปีละ 218 ล้านบาท (Dobias, 1988)

ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรก งบประมาณและบุคลากรมีไม่เพียงพอต่อการจัดการอุทยานอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในปี 1994 เรื่อง Green Finance : A Case Study of Khao Yai พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต้องใช้งบประมาณเพื่อป้องกันพื้นที่อุทยานประมาณ 7.7 ล้านบาท (เฉลี่ย 5.7 บาท/ไร่) และใช้งบประมาณเพื่อจัดการบริการแก่นักท่องเที่ยวประมาณ 4.2 ล้านบาท (เฉลี่ย 5.2 บาท/คน) ส่วนรายได้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ได้จากการดำเนินงานของอุทยานมีเพียงร้อยละ 40 ของต้นทุนการจัดการทั้งหมด (TDRI, 1995) รายรับของอุทยานมีที่มา 2 ทาง คือ เงินสนับสนุน (Grant) จากรัฐบาล ซึ่ง

เป็นรายได้หลัก และเงินที่ได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านเข้าสู่อุทยาน ซึ่งเป็นจำนวนน้อยมาก จากรายงานวิจัยของ TDRI ได้เสนอแนะนโยบายให้อุทยานเลี้ยงตัวเองทางการเงินมากขึ้น ด้วยมาตรการต่างๆ อาทิ การเพิ่มค่าธรรมเนียมเข้าชมอุทยาน การตั้งกองทุนเพื่อพิทักษ์เขาใหญ่ และ เสนอให้นำเงินมาปรับปรุงบริการเดิมและบริการใหม่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) (TDRI, 1995) ประการที่สอง การเปิดอุทยานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีผลต่อการ ทำลายธรรมชาติภายในอุทยาน ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น กิจกรรมท่องเที่ยวบางอย่างที่ขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบระเบียบ เช่น การส่งสัตว์ในเวลากลางคืนที่ไม่ ได้จำกัดขอบเขตและวิธีการ การขับขี่พาหนะด้วยความเร็วสูงภายในอุทยาน เป็นต้น ปัญหาจาก ความเสื่อมโทรมของป่าเขาใหญ่และกิจกรรมท่องเที่ยวในลักษณะปล่อยปละละเลยเป็นเหตุผลให้ คณะรัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2535 ให้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวลงชั่วคราว ตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมา

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้อยู่ในสภาพที่เป็น ธรรมชาติและปรับปรุงให้ดีขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก วิธีการโดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 2 แนว ทาง คือ ทางด้านอุปทาน อุทยานจะต้องจัดหางบประมาณอีกจำนวนหนึ่งเพื่อใช้ในการบริหารการ จัดการ วิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับ (นอกจากงบประมาณประจำปีแล้ว) คือ การพึ่งตนเองในรูปแบบ ของการขายสินค้าหรือบริการที่สามารถผลิตได้จากทรัพยากรภายในอุทยาน ทั้งนี้ต้องอยู่บน พื้นฐานของการไม่ทำลายหรือกระทบกระเทือนสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ให้เสื่อมโทรมลงมากกว่า เดิม ส่วนทางด้านอุปสงค์ ควรส่งเสริมและสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้มีรูปแบบใหม่ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาอุปสงค์ต่อการท่องเที่ยวชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงเป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในเบื้องต้นที่มีต่อบริการ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติในรูปแบบใหม่ที่จะจัดขึ้นทดแทนบริการเดิมที่ทางอุทยานแห่งชาติเขา ใหญ่ได้จัดไว้แล้วส่วนหนึ่ง และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเพื่อประมาณการระดับ ราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวยินดีจ่าย และประมาณรายได้ที่ผู้จัดบริการจะได้รับจากการจัดบริการ นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมและรสนิยมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริการใหม่ๆ ภายในอุทยาน แห่งนี้ และความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness To Pay : WTP) ในบริการเหล่านี้ อาจจะเป็นข้อมูล ที่มีประโยชน์สำหรับการบริหารอุทยาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประมาณการอุปสงค์ของบริการการท่องเที่ยวชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่ (Demand for outdoor recreational services) อันได้แก่ การบริการกางคูดัวร์ สะพานแขวนสำหรับคนก บริกรยานพาหนะนำเที่ยวอุทยาน บริการอุปกรณ์พักค้างแรม และบริการเจ้าหน้าที่นำทางเดินป่า ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. เพื่อประมาณการระดับราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวมีความยินดีจ่าย และระดับราคาของการจัดบริการแต่ละชนิด
3. เพื่อประมาณการระดับรายได้ที่อุทยานจะได้รับเพิ่มจากการจัดบริการใหม่ๆ

ขอบเขตของการศึกษา

1. การศึกษานี้ได้เสนอรูปแบบบริการใหม่ไว้ 5 ประเภท ได้แก่ บริการกางคูดัวร์ สะพานแขวนสำหรับคนก บริกรยานพาหนะนำเที่ยวอุทยานฯ บริการอุปกรณ์พักค้างแรม และบริการเจ้าหน้าที่นำทางเดินป่า
2. การศึกษาใช้วิธีการประเมินคุณค่าจากความเป็นไปได้ (Contingent Valuation Method : CVM) เป็นวิธีการที่เสนอขึ้นเพื่อใช้วัดระดับความเต็มใจที่จะจ่ายในรูปแบบของตัวเงิน (Willingness To Pay : WTP) ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะได้ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม (การศึกษานี้ใช้แบบสอบถามจำนวน 600 ชุด)
3. การประมาณการระดับราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวมีความยินดีจ่าย จะพิจารณาจาก WTP ของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการตั้งหรือเสนอราคาค่าบริการขึ้นจากทางด้านอุปสงค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางและข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจัดบริการแก่นักท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)
2. นำผลการศึกษาที่ได้เป็นเครื่องชี้วัดความต้องการบริการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่
3. นำผลการศึกษามาประมาณการอุปสงค์ค่าบริการใหม่แต่ละชนิด และนำมาประมาณการระดับราคาค่าบริการที่ใช้ในการจัดบริการ